

Vergadering Algemeen Bestuur 6 juli 2022

Agendapunt 6.2 Reactie verslag van bevindingen onafhankelijke accountant

Op 1 juni 2022 heeft de controlerend accountant van de Omgevingsdienst Haaglanden het accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2021 uitgebracht.

De accountant geeft aan dat de jaarrekening 2021 op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid in overeenstemming met wet- en regelgeving is opgesteld en dat er geen indicaties van fraude is geconstateerd. Daarnaast is vastgesteld dat het jaarverslag in overeenstemming is met de jaarrekening. Er is één onzekerheid in het kader van de rechtmatigheid geconstateerd die voortvloeit uit de onrechtmatigheid die reeds in 2020 is geconstateerd. Deze onrechtmatigheid blijft binnen de vastgestelde goedkeuringstoleranties.

De accountant geeft over het verslagjaar 2021 een goedkeurende controleverklaring af. De kernboodschappen zijn hieronder weergegeven.

1. Kernboodschappen

- a. Geconstateerd wordt dat de interne controle van de rechtmatigheid aanbestedingen is verbeterd, maar dat de onderbouwing van afwijkingsbesluiten aanbestedingsbeleid nog een aandachtspunt is.
- b. In verband met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, die waarschijnlijk effectief wordt vanaf 2022, moet het normenkader in 2022 door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld alsmede het percentage verantwoordingsgrens. Daarnaast heeft de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording tot gevolg dat de financiële verordening moet worden aangepast.

2. Overige boodschappen

- c. Ten aanzien van het jaarverslag en jaarrekening wordt geadviseerd de verklaringen meer redenerend op te stellen en de resultaten van de uitgevoerde werken meer uit te werken.
- d. Geadviseerd wordt het maximum van de algemene reserve te bepalen op het risicoprofiel in plaats van de exploitatieomvang.
- e. Met betrekking tot de interne beheersing geeft de accountant aan dat de eerder geconstateerde bevindingen ten aanzien van de autorisatie informatiebeveiliging is opgevolgd en dat de (on)volledigheid van het contractenregister onderhanden is. Ook het risicomanagement ten aanzien van fraude is onderhanden. Op 8 december 2021 heeft de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) besloten dat accountants voor jaarrekeningcontroles die vallen binnen het domein van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) vanaf het boekjaar 2022 uitgebreider moeten rapporteren over fraude en continuïteit in de controleverklaring.

Reactie accountantsverslag

1a. Onderbouwing afwijkingsbesluiten aanbestedingsbeleid

In het Inkoop- en aanbestedingsbeleid ODH is vastgelegd dat afwijkingen van het Inkoop- en aanbestedingsbeleid slechts mogelijk en toegestaan zijn op basis van een deugdelijk gemotiveerd besluit van de directeur van de Omgevingsdienst Haaglanden. De voorwaarden waaronder van het Inkoop- en aanbestedingsbeleid kan worden afgeweken zijn inmiddels aangescherpt.

1b. Rechtmatigheidsverantwoording

Een voorstel tot vaststelling van het normenkader en percentage verantwoordingsgrens is geagendeerd voor het Algemeen Bestuur van 6 juli 2022. In het Algemeen Bestuur van 30 november 2022 wordt een voorstel tot aanpassing van de financiële verordening ter vaststelling aangeboden.

2c. Uitwerkingen verklaringen

De door de accountant gedane aanbevelingen worden overgenomen.

2d. Maximumomvang algemene reserve

In de op 24 november 2021 door het Algemeen Bestuur vastgestelde "Integrale Nota Weerstandsvermogen en risicobeheer, reserves en voorzieningen 2021" zijn beleidsuitgangspunten opgenomen, die waarborgen dat de omvang van het weerstandsvermogen voldoende is om de gekwantificeerde en niet-gekwantificeerde risico's te dekken. Het advies van de accountant de maximumomvang van de algemene reserve uitsluitend aan de hand van het risicoprofiel vast te stellen wordt daarom niet overgenomen.

2e. Interne beheersing

De inrichting van het contractenregister is in 2021 afgerond. Door middel van een workflow vindt tijdig signalering plaats wanneer een contract afloopt zodat vooraf kan worden beoordeeld of een contract binnen de kaders van het inkoop- en aanbestedingsbeleid kan worden verlengd (al dan niet onderbouwd met een afwijkingsbesluit). Op dit moment vindt een verdere actualisatie en optimalisatie plaats die medio 2022 is afgerond.

Het inrichten van een formeel proces rondom de beoordeling van de frauderisico's is in voorbereiding. Een eerste concept van een frauderisicomanagementplan is inmiddels gereed en wordt in de tweede helft van 2022 ter vaststelling aan het Dagelijks Bestuur aangeboden.










Bijlagen

Accountantsverslag 2021

Voorstel

Het Algemeen Bestuur besluit:

1. kennis te nemen van het verslag van de accountant en
2. in te stemmen met de reactie op het verslag.









-  Aanbiedingsbrief
-  Onze kernboodschappen
-  Onze conclusies
-  Bedrijfsvoering
-  Jaarverslag
-  Jaarrekening
-  Vooruitblik
-  Onze samenwerking
-  Bijlagen

Accountantsverslag 2021

Omgevingsdienst Haaglanden

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
1 juni 2022



 Aanbiedingsbrief Onze kernboodschappen Onze conclusies Bedrijfsvoering Jaarverslag Jaarrekening Vooruitblik Onze samenwerking Bijlagen

Aanbiedingsbrief

Omgevingsdienst Haaglanden
T.a.v. het bestuur en de directie
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW DEN HAAG

1 juni 2022

Referentie:XTCDFFDFAW7H-209674905-20

Geachte leden van het bestuur en de directie,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze opdracht om de jaarrekening 2021 (de 'jaarrekening') van Omgevingsdienst Haaglanden te controleren. We hebben de controle uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbrief van 17 november 2021.

Ons accountantsverslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit onze controle van uw jaarrekening en is met uw ambtelijke organisatie en directeur besproken op 11 april 2022.

Het thema rechtmatigheid van (Europese) aanbestedingen staat centraal in onze aanpak door de aanbevelingen die we op dat gebied in eerdere jaren hebben gedaan. Dit jaar hebben we voor de uitgaven van één leverancier geconcludeerd dat er sprake is van een onzekerheid in rechtmatigheid. Dit betreft dezelfde leverancier waar de bevinding van vorig jaar betrekking op had.

Het proces rondom (Europese) aanbestedingen blijft daarmee een belangrijk aandachtspunt in uw organisatie.

Heeft u nog vragen, neem dan gerust contact met ons op. Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit accountantsverslag nader toe te lichten.

Wij bedanken u en uw medewerkers voor de medewerking tijdens onze controle.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Dit document is elektronisch ondertekend door:

Martine Koedijk

drs. M.J.A Koedijk RA RE
partner

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, P.O. Box 90357, 1006 BJ Amsterdam,
T: +31 (0) 88 792 00 20, F: +31 (0) 88 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponseed bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen**
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze kernboodschappen

In dit hoofdstuk hebben we onze kernboodschappen samengevat.

01



- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen**
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze kernboodschappen

Onze kernboodschappen in één oogopslag

Onze conclusies

Wij hebben onze controle van de jaarrekening van Omgevingsdienst Haaglanden ('ODH') afgerond en verstrekken hierbij een goedkeurende accountantsverklaring op het aspect getrouwheid en rechtmatigheid. Daarnaast geldt dat we geen indicaties van fraude en/of niet-naleving van wet- en regelgeving hebben geconstateerd.

Ontwikkelingen 2021

- De interne controle van de rechtmatigheid aanbestedingen is verbeterd, onderbouwing afwijkingsbesluiten blijft een aandachtspunt.
- Het normenkader wordt niet jaarlijks vastgesteld door het bestuur; vanaf dit jaar moet normenkader worden vastgesteld door het algemeen bestuur.
- Er is ingezet op informatisering en automatisering met de komst van het nieuw VTH-systeem (OpenWave). Dit is in 2021 in gebruik genomen.

Onze samenwerking en vooruitblik

- We hebben een constructieve samenwerking ervaren tijdens het controleproces.
- De rechtmatigheidsverantwoording is hoogst waarschijnlijk effectief vanaf 2022. Omgevingsdienst Haaglanden moet nog actie ondernemen met betrekking tot de verantwoordingsgrens en de aanpassingen in de financiële verordening.
- Volgend jaar zullen wij in de controleverklaring rapporteren over onze beoordeling van de frauderisicobeheersing.



Jaarverslag










- Het jaarverslag en de jaarrekening zijn verenigbaar en voldoen aan het BBV. In de jaarrekening kunnen verklaringen meer redengevend worden opgesteld (waarom-vraag beantwoorden).
- Wij adviseren het maximum van de algemene reserve te bepalen op basis van het risicoprofiel in plaats van de exploitatieomvang.
- Het jaarverslag kent een goede informatiewaarde en leest prettig. Wel adviseren wij de resultaten (wat is bereikt) van de uitgevoerde werkzaamheden meer uit te werken.

Observaties jaarrekening

- De jaarrekening 2021 sluit met een positief rekeningresultaat van €745.700.
- Schatting van het dagelijks bestuur zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en uitgebalanceerde overwegingen.
- Geen onrechtmatigheden geconstateerd in relatie tot Covid-19.

Bevindingen

- Bij de controle van de Europese aanbestedingen hebben wij een onzekerheid van €55.304 gesignaleerd. Deze komt voort uit de onrechtmatigheid die reeds in 2020 is geconstateerd.
- Geen sprake van onrechtmatigheden in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

-  Aanbiedingsbrief
-  Onze kernboodschappen
-  **Onze conclusies**
-  Bedrijfsvoering
-  Jaarverslag
-  Jaarrekening
-  Vooruitblik
-  Onze samenwerking
-  Bijlagen

Onze conclusies

In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over ons oordeel bij de jaarrekening. Hierin lichten we de geconstateerde fouten en onzekerheden voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid toe.

02



- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies**
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze conclusies

Ons oordeel bij uw jaarstukken 2021 is goedkeurend voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid

Uw jaarrekening geeft een getrouw beeld

Wij hebben onze accountantscontrole van de jaarrekening 2021 van Omgevingsdienst Haaglanden afgerond. Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring op het aspect getrouwheid en financiële rechtmatigheid, onder voorbehoud dat de jaarrekening ongewijzigd wordt vastgesteld door het algemeen bestuur.

Fouten en onzekerheden geconstateerd in relatie tot getrouwheid

In totaliteit hebben we 2 controleverschillen in 2021 geconstateerd in relatie tot getrouwheid, waarvan er 2 zijn gecorrigeerd. De overzichten van deze fouten en onzekerheden inzake getrouwheid worden [hier](#) getoond. In de jaarrekening 2020 is per abuis een niet-materiële herrubricering binnen de vlottende activa niet juist verwerkt. Dit betreft een verschuiving tussen de vordering openbare lichamen en overlopende activa.



■ = absoluut bedrag fouten of onzekerheden x €1.000

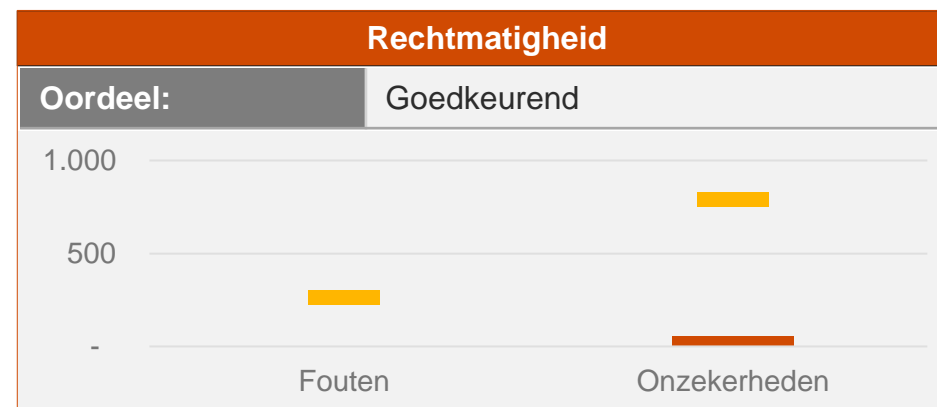
■ = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie x €1.000

Fouten en onzekerheden geconstateerd in relatie tot rechtmatigheid

Het totaal van de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden komt neer op €55.304 (2020: €217.868). Afwijkingen van rechtmatigheidscriteria zijn veelal niet te corrigeren. Het detailoverzicht van fouten en onzekerheden inzake rechtmatigheid wordt [hier](#) getoond.

Overige informatie in uw jaarverslag is consistent met uw jaarrekening

Als accountants zijn wij ervoor verantwoordelijk dat wij in onze controleverklaring verslag uitbrengen over de overige informatie die in het jaarverslag is opgenomen. De overige informatie omvat uw jaarverslag, programmaverslag, de paragrafen en de bijlagen. Wij hebben geen materiële inconsistenties, materiële onjuistheden en/of omissies opgemerkt in de informatie die op grond van het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) moet worden verstrekt.



- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies**
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Overzicht van gecorrigeerde fouten inzake getrouwheid



De volgende geconstateerde afwijkingen betreffen de gecorrigeerde fouten in relatie tot getrouwheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €13.150.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	Reclassificatie overige vorderingen naar vorderingen op openbare lichamen	Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	€55.446	
2	Presentatieverschil reguliere afschrijvingskosten en extra afschrijvingen	Materiële vaste activa	€72.658	
Totaal			€128.104	










- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies**
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Overzicht van fouten en onzekerheden inzake rechtmatigheid



De volgende geconstateerde afwijking betreft de geconstateerde fout en onzekerheid in relatie tot rechtmatigheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €13.150. Afwijkingen in relatie tot rechtmatigheid zijn niet te corrigeren. Het dagelijks bestuur heeft geconcludeerd dat het kwalitatieve en kwantitatieve effect niet materieel is. Wij zijn het eens met deze beoordeling van het dagelijks bestuur.

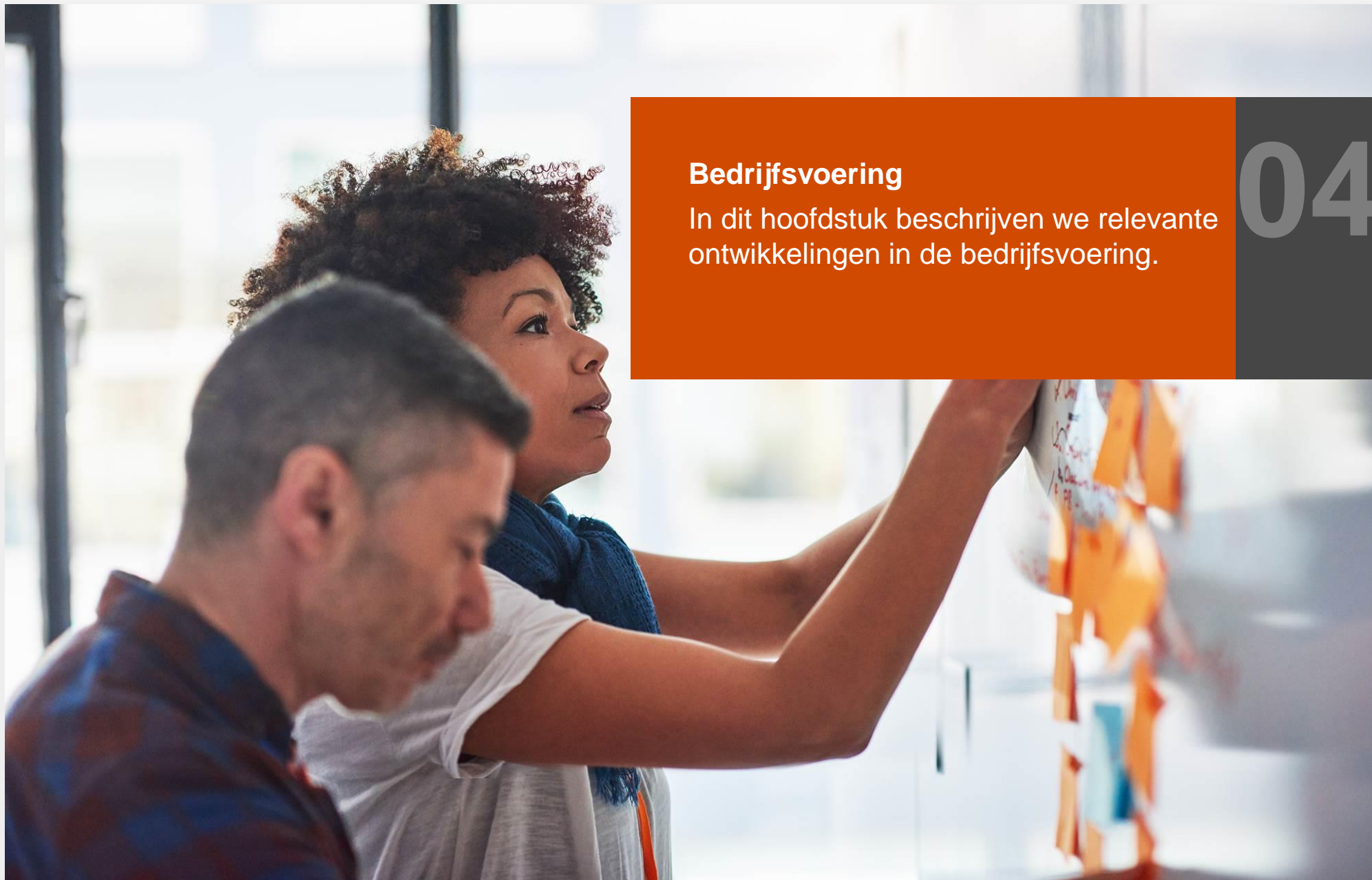
#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	Onzekerheid in rechtmatigheid inhuur BI-architect	Inkooplasten		€55.304
		Totaal		€55.304

-  Aanbiedingsbrief
-  Onze kernboodschappen
-  Onze conclusies
-  **Bedrijfsvoering**
 - Bedrijfsvoering
-  Jaarverslag
-  Jaarrekening
-  Vooruitblik
-  Onze samenwerking
-  Bijlagen

Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk beschrijven we relevante ontwikkelingen in de bedrijfsvoering.

04



- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Bedrijfsvoering/interne beheersing

Ontwikkelingen en bevindingen in de interne beheersing

ICT-overgang nieuwe systemen

In 2021 heeft de overgang van SquitXO naar OpenWave als nieuw VT-systeem plaatsgevonden en is Alfresco het nieuwe archiveringssysteem. Wij hebben in onze controle het begrip van de diverse systemen die Omgevingsdienst Haaglanden gebruikt geüpdatet. Omdat de financiële administratie plaatsvindt in AFAS, richten wij onze controle voornamelijk op dit systeem. Wij hebben op basis van onze gegevensgerichte controle geen bevindingen te melden met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking. Wij hebben er geen specifieke controle naar gedaan.

Bevinding inzake rechtmatigheid

We hebben geconstateerd dat er (wederom) geen jaarlijkse formele goedkeuring heeft plaatsgevonden van het normenkader door het bestuur. Het normenkader voor rechtmatigheid betreft de inventarisatie van voor de accountantscontrole en vanaf volgend jaar voor de rechtmatigheidsverantwoording relevante wet- en regelgeving van hogere overheden en van de omgevingsdienst zelf waaraan ODH moet voldoen. Het normenkader moet actueel worden gehouden en worden aangepast op basis van nieuwe wet- en regelgeving, zodat het stelsel van interne beheersing daarop afdoende kan worden ingericht. Vanaf de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording (huidige verwachting vanaf het boekjaar 2022) zal de vaststelling moeten plaatsvinden door het algemeen bestuur, zodat het dagelijks

bestuur daarover verantwoording kan afleggen. Meer daarover bij onze aanbevelingen rondom [rechtmatigheid](#) en de [rechtmatigheidsverantwoording](#).

Nieuwe bevinding 2021	Status
1. Geen jaarlijkse formele goedkeuring van het normenkader door het bestuur	

Opvolging bevindingen inzake kwaliteit interne beheersing

In onderstaande tabel hebben wij de huidige status opgenomen van de opvolging van de bevindingen die we vorig jaar hebben gerapporteerd. De omgevingsdienst is aan de slag gegaan met het verbeteren van het contractenregister, het toewijzen van contractmanagers/eigenaren moet nog plaatsvinden. De bevinding met betrekking tot informatiebeveiliging is opgevolgd. Het vormgeven van risicomanagement is in volle gang, zo is er in het eerste kwartaal van 2022 een eerste concept van een frauderisicomanagementplan opgesteld. Wij hebben hiervan nog geen kennis kunnen nemen.

Bevindingen 2020	Status 2021
1. Onvolledig contractenregister	
2. Informatiebeveiliging moet worden aangescherpt door beperking van toegangsrechten tot systemen en afmelding	
3. Risicomanagement ten aanzien van fraude en/of omkoping en corruptie onvoldoende vormgegeven	



Niet opgepakt



Onderhanden



Opgepakt

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering

Jaarverslag

Financiële positie

Observaties jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Jaarverslag

In dit hoofdstuk beschrijven we wat ons is opgevallen in relatie tot de informatiewaarde van het jaarverslag. Daarnaast beschrijven we onze visie op de financiële positie.

05

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Financiële positie**
- Observaties jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Financiële positie

Financiële kengetallen laten een wisselend beeld zien

In 2021 is de nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing, reserves en voorzieningen door het algemeen bestuur vastgesteld, waarin is opgenomen dat wordt gestreefd naar een weerstandsratio (beschikbaar/benodigde vermogen) tussen de 1,0 en 1,4 (voldoende). Het incidentele (beschikbare) weerstandsvermogen kent ook een maximum van 5% van de geraamde structurele lasten (op basis van de begroting 2022 is dat €1.237.100). Het bestuur stelt bij de jaarrekening voor om het vermogen aan te vullen tot dit maximum. De post onvoorzien (€45.800) is structureel onderdeel van het beschikbare weerstandsvermogen.

Het benodigde weerstandsvermogen van Omgevingsdienst Haaglanden (dit jaar voor het eerst gebaseerd op een risico-simulatie met een zekerheidspercentage van 90%) is €1.314.200. Dit betekent een stijging van het risicoprofiel ten opzichte van vorig jaar (€1.020.000). Deze stijging komt met name door cybersecurity en de invoering van de Omgevingswet.

De weerstandsratio (exclusief de post onvoorzien) is eind 2021 met een waarde van 0,82 (na aanvulling van de algemene reserve tot het maximum 0,96) als 'matig' te classificeren. Deelnemers zullen hiervoor ruimte moeten reserveren in hun weerstandscapaciteit zoals ook vastgelegd in de nota. Zeker ook gezien het feit dat de structurele exploitatieruimte verder is gedaald. Het incidentele resultaat is overigens positief.

Wij adviseren het algemeen bestuur om het maximum van de algemene reserve te heroverwegen en in het vervolg te bepalen aan de hand van het risicoprofiel (bijvoorbeeld een maximaal ratio 1.4) in plaats van een % op basis van de exploitatie.

In 2021 is de solvabiliteit ten opzichte van 2020 gestegen door het positieve resultaat (waarvan wordt voorgesteld €185.700 toe te voegen aan het weerstandsvermogen en €560.000 te reserveren voor het project Digitaal ordenen documenten en Samenwerking Omgevingsdiensten).

De nettoschuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van Omgevingsdienst Haaglanden ten opzichte van de eigen middelen. Een negatieve nettoschuldquote houdt in dat er geen schulden zijn. De wendbaarheid laat derhalve een positief beeld zien.

Kengetallen	ODH		Landelijk**	
	2021	2020	2021*	2020
Weerbaarheid				
Solvabiliteit	8,5%	5,4%	31%	35%
Structurele exploitatieruimte	-2,8%	-0,6%	1%	2%
Weerstandsratio	0,82	1,05		
Wendbaarheid				
Nettoschuldquote	-4%	0,7%	73%	49%
* op basis van de begroting 2021 (gemeenten)				
** Bron: https://findo.nl/jive				

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Financiële positie
- Observaties jaarverslag**
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Observaties jaarverslag

De kwaliteit van uw jaarverslag is voldoende



- Jaarrekening en jaarverslag zijn verenigbaar**

Wij hebben vastgesteld, op grond van de verkregen informatie in onze controle, dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn.
- Jaarverslag voldoet aan eisen BBV**

In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.
- Kwaliteit paragrafen**

Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. Daarnaast hebben wij de informatiewaarde van de paragrafen beoordeeld. Deze geven voldoende informatie over de realisatie ten opzichte van de uitgangspunten van het beleid.
- Informatiewaarde is voldoende**

Ons oordeel is gebaseerd op de leesbaarheid, concreetheid en kwaliteit van de analyses. Wij zijn van mening dat in het jaarverslag het algemeen bestuur de gewenste informatie verschaft per beleidsterrein. Wel adviseren wij de resultaten (wat is bereikt) van de uitgevoerde werkzaamheden meer uit te werken. Ook de koppeling van deze werkzaamheden aan de financiële resultaten kan de informatiewaarde verhogen. Voor de jaarrekening adviseren we om ook redengevende verklaringen op te nemen bij de verschillen in plaats van een opsomming (naast de uitsplitsing in de bijlage kostensoorten).

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening**
 - Verhoogde risico's
 - Rechtmatigheid
 - Schattingen
 - Impact van Covid-19
 - Fraude en wet- & regelgeving
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen



Jaarrekening

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving voor de verrichte werkzaamheden met betrekking tot de verhoogde risico's, rechtmatigheid en schattingen. Ten slotte staan we stil bij fraude en het niet naleven van wet -en regelgeving.

06

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening

Verhoogde risico's

Rechtmatigheid

Schattingen

Impact van Covid-19

Fraude en wet- & regelgeving

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Verhoogde risico's

Bij de uitvoering van de werkzaamheden ten aanzien van de verhoogde risico's hebben we geen uitzonderingen of aanwijzingen van frauduleuze activiteiten opgemerkt

In onderstaande tabel geven wij een samenvatting van de bevindingen van verrichte werkzaamheden met betrekking tot de significante en hogere-normale risico's die in onze controleaanpak zijn bepaald.

Risico	Uitkomst controlewerkzaamheden	Risiconiveau
Managementbeïnvloeding: het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management	Het doorbreken van beheersingsmaatregelen door het management is op basis van de controlestandaarden altijd een significant risico. Interne beheersingsmaatregelen, ongeacht hoe goed in opzet en bestaan, kunnen risico's van materiële onjuistheden in de jaarrekeningen slechts beperken, en niet volledig afdekken, wegens de inherente beperkingen van interne beheersingsmaatregelen. We hebben een data-analyse uitgevoerd op (handmatige) boekingen 2021 voor Omgevingsdienst Haaglanden. We hebben uit hoofde van deze test geen ongebruikelijke transacties geconstateerd.	 Normaal Significant
Rechtmatigheid van de aanbestedingen: het risico van het niet nakomen van aanbestedingsrichtlijnen	De aanbestedingsrichtlijnen zijn complex. De omvang van de onrechtmatige aanbestedingen is afgenomen van €218,000 naar €55,000. Dit komt voort uit een dossier die in het verleden ten onrechte (nog) niet is aanbesteed. De toelichting is opgenomen in de paragraaf rechtmatigheid .	 Normaal Significant
Aanbestedingen: het risico dat aanbestedingen worden gegund aan bevriende partijen	Dit risico rondom mogelijke gunning aan bevriende partijen is doorgaans bij lokale overheden een verhoogd risico. Dit komt omdat lokale overheden waaronder gemeenschappelijke regelingen zaken doen met een veelvoud aan leveranciers met ook nog een grote diversiteit in inkoop van goederen en diensten. Bij onze controlewerkzaamheden hebben we gecontroleerd of voldoende functiescheiding is gehanteerd bij aanbestedingstrajecten en bij het aangaan van contracten. We hebben bij het uitvoeren van deze controlewerkzaamheden geen bevindingen geconstateerd.	 Normaal Significant

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Verhoogde risico's
- Rechtmatigheid**
- Schattingen
- Impact van Covid-19
- Fraude en wet- & regelgeving
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Rechtmatigheid

Voorgaand jaar bleek er een onzekerheid in onrechtmatigheid van €218.000 bij één leverancier met betrekking tot de inhuur van een BI-architect. Voor een bedrag van €55.000 zijn deze doorgelopen in 2021. In het begin van 2021 is dit opgelost door gebruik te maken van een leverancier waarbij de aanbestedingsprocedure correct gevolgd is voor de inhuur van IT-specialisten waaronder BI-architecten (door een raamcontract). Bij inhuur van medewerkers blijft alertheid geboden om een raamcontract af te sluiten in die gevallen waar regelmatig gelijksoortige diensten worden ingekocht.

De interne controle van de rechtmatigheid aanbestedingen is verbeterd, onderbouwing afwijkingsbesluiten blijvend aandachtspunt

De beheersing en controle van de Europese aanbestedingen heeft in het afgelopen jaar een positieve ontwikkeling doorgemaakt. De verbeterde spendanalyse heeft hier positief aan bijgedragen, waardoor met dit verbeterde inzicht tijdiger acties zijn ondernomen om correct te acteren. Indien het benodigd was om een afwijkingsbesluit te nemen zijn deze tijdig geautoriseerd door de directeur. Het is nu belangrijk de beheersing van de rechtmatigheid van de inkoop controleerbaar te borgen in het primaire proces in samenhang met de afdeling Inkoop. De verantwoordelijkheid dient zodanig te worden belegd dat periodiek gerapporteerd wordt naar een centrale plek en er interne toetsing plaatsvindt om rechtmatigheidsfouten tijdig te voorkomen (en niet alleen afhankelijk te zijn van de spendanalyse achteraf). De verbetering van het contractenregister zal hieraan bijdragen.

Door onder andere de 'abrupte' overgang van IT-systemen is er in 2021 relatief veel gebruikgemaakt van afwijkingsbesluiten. Bij het gebruik van afwijkingsbesluiten blijft het van belang om te waarborgen dat de inschatting van de omvang (uren/kosten) adequaat en toetsbaar zijn onderbouwd. Deze schatting en de onderbouwing daarvan is cruciaal om onrechtmatigheden te voorkomen en kan ons inziens nog een slag steviger (welke aannames, waarop gebaseerd, etc.).

Begrotingsrechtmatigheid

Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van het bestuur. Is op programma- of kredietniveau niet meer besteed dan waar u als bestuur toe besloten heeft. Voor alle programma's geldt dat er op het niveau van de lasten geen overschrijding heeft plaatsgevonden.

De spelregels rondom begrotingsrechtmatigheid veranderen vanaf 2022. In het hoofdstuk 'Vooruitblik' geven we inzicht in de gerelateerde ontwikkelingen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Verhoogde risico's
- Rechtmatigheid
- Schattingen
- Impact van Covid-19
- Fraude en wet- & regelgeving
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Schattingen

De schattingen van het dagelijks bestuur nader uitgelicht

Bij het opstellen van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur belangrijke boekhoudkundige schattingen, beoordelingen en aannames toepassen en toelichten. Wij hebben de belangrijkste schattingen, beoordelingen en aannames die door het dagelijks bestuur zijn gedaan beoordeeld en

concluderen dat deze zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en goed uitgebalanceerde overwegingen. Onderstaande tabel bevat een overzicht van onze bevindingen met betrekking tot die schattingen en oordelen.










Schatting	Waarde (x €1000)		Oordeel		Opmerkingen
	2021	2020	2021	2020	
Juistheid en volledigheid overige voorzieningen	178	273	●	●	Wij achten de schattingen ten aanzien van de opgenomen voorziening werkloosheidsuitkering in de jaarrekening voorzichtig. De voorziening is gebaseerd op een raming van het aantal maanden dat moet worden uitgekeerd aan twee vertrokken medewerkers en een schatting van de sociale premies die moeten worden betaald. Het management en het dagelijkse bestuur hebben van de verwachte bandbreedte de voorzichtige kant gekozen. De voorziening is, naast een mutatie ten aanzien van uitbetaling, conform voorgaand jaar. De berekening van de omgevingsdienst valt daarmee nog binnen een aanvaardbare bandbreedte waardoor wij geen correctie hebben voorgesteld.
Volledigheid overlopende passiva en overige schulden	14.820	14.205	●	●	Met onze werkzaamheden ten aanzien van de overlopende passiva en overige schulden hebben wij vastgesteld dat er sprake is van een evenwichtige schatting. Er is geen sprake van bevindingen ten aanzien van deze jaarrekeningposten.

● Controleverschil

● Optimistisch

● Evenwichtig

● Voorzichtig

-  Aanbiedingsbrief
-  Onze kernboodschappen
-  Onze conclusies
-  Bedrijfsvoering
-  Jaarverslag
-  Jaarrekening
 - Verhoogde risico's
 - Rechtmatigheid
 - Schattingen
- Impact van Covid-19**
- Fraude en wet- & regelgeving
-  Vooruitblik
-  Onze samenwerking
-  Bijlagen

Impact van Covid-19

De impact van Covid-19 voor de jaarrekening(controle) 2021

Het coronavirus heeft geleid tot een onvoorstelbare impact op het openbare leven en op het persoonlijke leven van velen. Van economie tot veiligheid en van cultuur tot het welzijn van inwoners zelf. Dat we moeten toewerken naar een 'nieuwe manier van werken', ondervinden we tot op de dag van vandaag.

Omgevingsdienst Haaglanden heeft inzicht gegeven in de impact van Covid-19

In de paragrafen Weerstandsvermogen en Risicobeheersing en Bedrijfsvoering zijn de effecten van Covid-19 uitgewerkt. Aan de ene kant is dit gedaan door een toelichting te geven hoe de financiële resultaten zijn geraakt en aan de andere kant door te schetsen welke mogelijkheden, onmogelijkheden en nieuwe manieren van werken er in Covid-19-tijd zijn ontstaan in de toezicht- en vergunningstaken.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Verhoogde risico's
- Rechtmatigheid
- Schattingen
- Impact van Covid-19

Fraude en wet- & regelgeving

- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Fraude en wet- en regelgeving

Geen aanwijzingen of signalen van fraude geïdentificeerd. Geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

Wij hebben tijdens onze controle bijzondere aandacht besteed aan het proces dat u heeft opgezet om frauderisico's en risico's op het niet naleven van wet- en regelgeving te identificeren.

Formalisering van intern controlekader is nodig

Fraude is een ernstig maatschappelijk probleem dat burgers, ondernemingen en de overheid financieel benadeelt. Het voorkomen en opsporen van fraude binnen uw organisatie is primair de verantwoordelijkheid van het management en degenen die belast zijn met governance. In dat kader verwachten wij dat u een frauderisicomanagementsysteem heeft geïmplementeerd dat bijdraagt aan het voorkomen en detecteren van fraude. Denk hierbij aan relevante aspecten als een gedragscode, een klokkenluidersregeling, een incidentenregistratie, een onderzoeksprotocol, een jaarlijkse frauderisicoanalyse en het implementeren van maatregelen om deze risico's te voorkomen.

In dat kader hebben wij geconstateerd dat u in 2021 nog niet gestructureerd een frauderisicoanalyse uitvoert. In het eerste kwartaal van 2022 is een eerste concept van een frauderisicomanagementplan opgesteld; hiervan hebben wij nog geen kennis kunnen nemen.

Voldoende aandacht voor cybersecurity

De Omgevingsdienst Haaglanden heeft het afgelopen jaar veel tijd gestoken in informatiebeveiliging en probeert op verschillende manieren incidenten rondom cybersecurity te voorkomen. Volgens Omgevingsdienst Haaglanden hebben er in 2021 geen incidenten of datalekken plaatsgevonden.

Verantwoordelijkheden van het dagelijks en algemeen bestuur

De primaire [verantwoordelijkheid](#) voor het voorkomen en opsporen van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving berust bij degenen die belast zijn met governance van de omgevingsdienst (het algemeen bestuur) en het dagelijks bestuur.

Als uw accountant is het [onze verantwoordelijkheid](#) om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het toepasselijke wet- en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven. Vanaf 2022 zullen wij in [onze controleverklaring](#) toelichten welke werkzaamheden wij met betrekking tot fraude hebben verricht.

Geen aanwijzingen of signalen van fraude geïdentificeerd

Tijdens de controle van de jaarrekening 2021 zijn geen aanwijzingen van fraude onder onze aandacht gekomen.

Geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen










Tijdens de controle van de jaarrekening 2021 zijn geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik**
 - Onze controleverklaring
 - Rechtmatigheidsverantwoording
 - Wijzigingen standaarden
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Vooruitblik

In dit hoofdstuk van het verslag bespreken wij de relevante ontwikkelingen die vanaf het jaar 2022 relevant zijn voor Omgevingsdienst Haaglanden. Dat zijn onder meer de veranderende controleverklaring, de komst van de rechtmatigheidsverantwoording en wijzigingen in (onze) controlestandaarden.

07

-  Aanbiedingsbrief
-  Onze kernboodschappen
-  Onze conclusies
-  Bedrijfsvoering
-  Jaarverslag
-  Jaarrekening
-  Vooruitblik
- Onze controleverklaring**
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Wijzigingen standaarden
-  Onze samenwerking
-  Bijlagen

Onze controleverklaring

Onze controleverklaring wordt uitgebreider op het aspect fraude

Aankomende wijzigingen in de controleverklaring van accountants ten aanzien van fraude en continuïteit

Op 8 december 2021 heeft de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) besloten dat accountants voor jaarrekeningcontroles die vallen binnen het domein van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) vanaf het boekjaar 2022 uitgebreider moeten rapporteren over fraude en continuïteit in de controleverklaring. Deze wijzigingen zullen ook van invloed zijn op de controleverklaring die wij vanaf 2022 verstrekken.

Ten aanzien van fraude zullen wij op basis van de aangepaste standaard gaan rapporteren over de risico-inschatting, verrichte werkzaamheden en materiële bevindingen ten aanzien van fraude.

Bij de Omgevingsdienst Haaglanden constateren we dat er in de processen, procedures en interne controles aandacht is ter voorkoming van fraude. Ook is er aandacht voor risicomanagement in brede zin, mede in relatie tot de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

In 2022 is een frauderisicoanalyse opgesteld waarvan wij nog kennis hebben genomen. Een editie van PwC's [Spotlight](#) is volledig gewijd aan fraude en het geeft onder andere inzicht in de diverse rollen en verantwoordelijkheden voor verschillende gremia. Ook bevat het handvatten over hoe de ambtelijke organisatie een frauderisicoanalyse kan opstellen.

Daarnaast adviseren we het bestuur om te beoordelen wat de kwaliteit is van het gehele fraudepreventieprogramma en, indien nodig, tijdig maatregelen te treffen om de kwaliteit van dit programma te verbeteren. De kwaliteit van dit programma is mede bepalend voor de bevindingen die wij in de controleverklaring zullen (moeten) rapporteren.

Wij adviseren het bestuur tevens om hierover zelf in de risicoparagraaf in uw paragraaf bedrijfsvoering te rapporteren zodat wij hier in onze controleverklaring naar kunnen verwijzen en de door u gerapporteerde informatie kunnen bevestigen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze controleverklaring
- Rechtmatigheidsverantwoording**
- Wijzigingen standaarden
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Rechtmatigheidsverantwoording (1)

De voorbereidingen voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn in volle gang

De kadernota rechtmatigheid 2022 is gepubliceerd

In augustus 2021 is de [kadernota rechtmatigheid 2022](#) verschenen.

De commissie BBV geeft in deze nota haar visie over de invulling van het begrip rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording. De kadernota bevat stellige uitspraken en aanbevelingen die relevant zijn voor uw organisatie. Daarnaast wordt er in hoofdstuk 2 ingegaan op het bestuurlijk belang, waarin op hoofdlijnen uitleg wordt gegeven over het begrip rechtmatigheid en de rollen die de verschillende partijen hebben rondom de toepassing van rechtmatigheid. Wij bevelen u aan om kennis te nemen van dit hoofdstuk.

Naar aanleiding van bovengenoemde consultatie inzake de kadernota rechtmatigheid 2022 bleek dat er een brede behoefte was aan een nadere duiding van de inhoud en reikwijdte van de paragraaf bedrijfsvoering. Daarom heeft de commissie BBV besloten om naast de actualisatie van de kadernota rechtmatigheid een [Notitie paragraaf bedrijfsvoering](#) op te stellen.

Vanuit PwC hebben we recent een [‘blog’](#) gepubliceerd over ‘De rol van de raad bij de rechtmatigheidsverantwoording’ waarin een zestal adviezen wordt geschreven voor raadsleden. Eén van die adviezen is: “Wees helder over de gewenste rapportage door het dagelijks bestuur”.

We hebben Omgevingsdienst Haaglanden eerder geadviseerd om voor te sorteren op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording en (bijvoorbeeld) de paragraaf bedrijfsvoering al hierop in te richten. Vanuit de kadernota komen onder andere de volgende stellige uitspraken naar voren:

- In de paragraaf bedrijfsvoering wordt op basis van de afspraken met het algemeen bestuur, aanvullende informatie opgenomen over de individueel geconstateerde afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording;

- In de paragraaf bedrijfsvoering beschrijft het dagelijks bestuur welke actie het onderneemt om de afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Rechtmatigheid in paragraaf bedrijfsvoering ontbreekt nog

Omgevingsdienst Haaglanden heeft de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag van de jaarstukken 2021 vooruitlopend op de besluitvorming nog niet geactualiseerd. De paragraaf bedrijfsvoering bevat nu de ontwikkelingen omtrent personeel en organisatie, klachtenbehandeling, informatisering en automatisering. Om in 2022 aan de stellige uitspraken invulling te gaan geven, moet concreet toegevoegd worden wat de omgevingsdienst intern controleert op het gebied van rechtmatigheid, welke afwijkingen hierbij geconstateerd zijn en welke acties er ondernomen worden om deze afwijkingen te voorkomen.

De voorbereidingen rechtmatigheidsverantwoording zijn in volle gang

Voor de onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording bent u van plan om te steunen op de interne controles die in de eerste lijn worden uitgevoerd. Wij bevelen aan om ten minste zorg te dragen voor een goede controleerbare vastlegging daarvan en een centrale registratie van de geconstateerde afwijkingen. Daarnaast adviseren we om periodiek de werking van de controles vast te stellen door bijvoorbeeld Control. Wij vragen uw aandacht om de [observaties](#) die wij hebben gedeeld te verwerken in uw beheersing/controleaanpak voor de rechtmatigheidsverantwoording.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze controleverklaring

Rechtmatigheidsverantwoording

Wijzigingen standaarden

- Onze samenwerking
- Bijlagen

Rechtmatigheidsverantwoording (2)

Inzicht in de veranderingen en de misverstanden rondom de rechtmatigheidsverantwoording

Wat is er veranderd?

- Het dagelijks bestuur rapporteert over de rechtmatigheid van de jaarrekening en niet de accountant. De toelichting wordt opgenomen in de bedrijfsvoeringsparagraaf.
- Het algemeen bestuur bepaalt een grens waarboven afwijkingen in de verantwoording moeten worden opgenomen en deze bedraagt maximaal 3%.
- Regels voor begrotingsonrechtmatigheid dienen in de financiële verantwoording te worden vastgelegd.
- De accountant geeft een verklaring bij de getrouwheid van de jaarrekening, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording die daar onderdeel van uitmaakt.
- In het verleden telden getrouwheidsfouten ook als rechtmatigheidsfouten. Voor de rechtmatigheidsverantwoording is dit niet meer het geval; daarin worden alleen rechtmatigheidsfouten toegelicht die afwijkingen zijn van het voorwaarden-, begrotings- of M&O-criterium;
- Omgevingsdienst Haaglanden dient bewust controlewerkzaamheden te doen c.q. beter vast te leggen voor onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording.

Wat zijn de misverstanden?

- Het dagelijks bestuur wordt nu verantwoordelijk voor de rechtmatigheid. Dit klopt niet. Dit was namelijk al zo, dus dit is niet veranderd.
- De werkzaamheden van de accountant worden minder. Dit klopt niet. Omdat de accountant een getrouwheidsoordeel geeft bij de rechtmatigheidsverantwoording, dient de accountant net zoveel werkzaamheden te verrichten als in het verleden.
- Rechtmatigheidsfouten kunnen nog steeds leiden tot een anders dan goedkeurende controleverklaring. Dat klopt niet. Rechtmatigheidsfouten wegen niet meer mee voor het oordeel van de accountant en kunnen dus ook niet leiden tot een aangepaste controleverklaring. Indien de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording zelf niet kan worden vastgesteld, kan dit impact hebben op de controleverklaring van de accountant.
- Een rechtmatigheidsverantwoording is hetzelfde als een 'In Control Statement'. Dat klopt niet. Een In Control Statement omvat meer aspecten dan rechtmatigheid.
- Het dagelijks bestuur moet alle afwijkingen toelichten. Dat klopt niet. In de rechtmatigheidsverantwoording licht het dagelijks bestuur alle afwijkingen toe voor zover die leiden tot een overschrijding van de verantwoordingsgrens (maximaal 3%). In de paragraaf bedrijfsvoering wordt een toelichting gegeven op alle afwijkingen die uitkomen boven de rapporteringstolerantie. Deze tolerantie wordt ook bepaald door het algemeen bestuur.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze controleverklaring
- Rechtmatigheidsverantwoording**
- Wijzigingen standaarden
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Rechtmatigheidsverantwoording (3)

Inzicht in de status van de voorbereidingen







Regels voor begrotingsonrechtmatigheid dienen in de financiële verantwoording te worden vastgelegd

In de verantwoording dienen het dagelijks en algemeen bestuur toe te lichten wat de begrotingsonrechtmatigheden zijn. De commissie BBV adviseert om tussen dagelijks en algemeen bestuur af te spreken hoe afwijkingen van de begroting geïnterpreteerd worden in het kader van het uitoefenen van het budgetrecht door het algemeen bestuur. Begrotingsonrechtmatigheden die binnen de beleidskaders van de raad passen, moeten worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording (voor zover de verantwoordingsgrens is overschreden), maar worden dan niet nader toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij is het ook belangrijk om stil te staan bij de uitgangspunten in de huidige financiële verordening en de rol van de autorisatie van afwijkingen bij de werkplannen.

Mogelijke inhoud van de paragraaf bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering kent geen voorgeschreven wettelijke structuur. Feitelijk kunnen alle onderwerpen met een overkoepelend karakter die de bedrijfsvoering en organisatie betreffen in deze paragraaf aan de orde komen. Zo kunnen in deze paragraaf onderwerpen als integriteit, innovatie en privacy aan de orde komen. Maar ook de organisatiestructuur, personeelsbeleid, duurzaamheidsbeleid en investeringsbeleid kunnen aan de orde komen. Voorop staat dat de eigenheid van de omgevingsdienst en de wens van het algemeen bestuur bepalend is voor de onderwerpen in de paragraaf bedrijfsvoering.



Vereiste communicatie op grond van controlestandaarden	Heeft het bestuur reeds afspraken gemaakt over deze onderwerpen:		
	Ja	Onder handen	Starten
De verantwoordingsgrens voor 2022 is bepaald op basis van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves		●	
De verantwoordingsgrens voor 2022 is vastgesteld door het bestuur		●	
Het normenkader 2022 is onder handen of datum vaststelling door het bestuur is gepland		●	
De financiële verordening is herzien indien er staat dat de accountant de rechtmatigheid toetst			●
De financiële verordening bevat op welke wijze wordt omgegaan met begrotingsonrechtmatigheden			●
Het algemeen en dagelijks bestuur hebben overeenstemming inzake de mate van detail in de paragraaf Bedrijfsvoering			●
Het interne controleplan van ODH bevat een scoping van de processen en balansposten, risicoanalyses per proces en post en controleaanpak		●	

 Aanbiedingsbrief Onze kernboodschappen Onze conclusies Bedrijfsvoering Jaarverslag Jaarrekening Vooruitblik

Onze controleverklaring

Rechtmatigheidsverantwoording

Wijzigingen standaarden

 Onze samenwerking Bijlagen

Wijzigingen standaarden

Herziening controlestandaard 315 vraagt de aandacht









Meer focus op het proces van risico-identificatie en -beoordeling

Als onderdeel van onze op risico's gebaseerde controle richten wij ons op de gebieden met het grootste risico op afwijkingen van materieel belang.

Als reactie op een evoluerende en steeds complexere omgeving die uw gemeenschappelijke regeling beïnvloedt, zullen we onze aandacht en inspanning vergroten om uw organisatie en het risico-identificatie- en risicoboordelingsproces te begrijpen. Hierbij worden ook specifiek de IT-omgeving en bijbehorende risico's meegenomen. Dit sluit aan bij de doelstelling van de herziene controlestandaard 315, die vanaf dit jaar van kracht wordt. Wij constateren dat het dagelijks bestuur zich wel focust op onafhankelijke risico-identificatie en/of risicoboordeling, maar willen uw aandacht blijven vragen voor:

- De kwaliteit van de end-to-end procesbeschrijving, inclusief gerelateerde journaalposten;
- De kwaliteit van de risicoanalyse uitgevoerd door het dagelijks bestuur, waarbij tevens ook een specifieke risicoanalyse wordt uitgevoerd voor het onderwerp fraude;
- De risico's op onrechtmatigheden, als onderdeel van de risicoanalyse;
- Communicatie aan en discussie met het algemeen bestuur over geïdentificeerde risico's;
- De aandacht voor de mate van IT-afhankelijkheid van bedrijfsprocessen en het daaruit voortvloeiende risico.

We zijn meer dan bereid om dit onderwerp en de bijbehorende wederzijdse verwachting te bespreken in afwachting van de samenwerking voor volgend jaar.

-  Aanbiedingsbrief
-  Onze kernboodschappen
-  Onze conclusies
-  Bedrijfsvoering
-  Jaarverslag
-  Jaarrekening
-  Vooruitblik
-  **Onze samenwerking**
-  Bijlagen

Onze samenwerking

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe wij hebben samengewerkt met u en uw medewerkers. Daarnaast presenteren wij een overzicht van het aantal uren dat er is gewerkt aan de controle.

08



- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking**
- Bijlagen

Onze samenwerking

We hebben een constructieve samenwerking ervaren tijdens het controleproces

Onze reflectie op het proces van de jaarrekeningcontrole

In deze huidige tijd van digitaal samenwerken hebben wij een zeer plezierige samenwerking ervaren en is de communicatie tussen de afdeling Bedrijfsvoering en PwC goed verlopen. Hierbij waren de communicatielijnen kort en dit heeft ertoe bijgedragen dat het over het algemeen een gestructureerd proces is geweest. We hebben een open en fijne cultuur ervaren. Aangezien we voortdurend streven naar een verbetering van het controleproces en onze dienstverlening, evalueren we dit proces graag op korte termijn.

Geen bevindingen te melden rondom onafhankelijkheid

Wij hebben onze naleving van externe normen en ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid met betrekking tot onze dienstverlening in 2021 bewaakt en bevestigen dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

Overzicht van de gemaakte uren

De controle van de jaarrekening van Omgevingsdienst Haaglanden vereist voldoende tijd en aandacht van de teamleden van het juiste niveau voor inhoudelijke werkzaamheden, beoordeling en begeleiding. In overeenstemming met de maatregelen die zijn beschreven in het rapport 'In het publiek belang' geven wij naast een overzicht van de uren die we hebben besteed aan de controle van het lopende jaar van de gemeenschappelijke regeling.

De extra gemaakte uren ten opzichte van de planning hebben met name betrekking op de WNT-controle en rechtmatigheid.

Categorie	Totaal aantal geplande uren	%	Totaal aantal feitelijke uren (schatting)**	%
Partner	16	6	19	6
Manager	48	17	58	19
Overig Personeel *	216	77	235	75
Totaal	280	100	312	100

* Overig personeel bestaat uit onze medewerkers en de uitbestede uren.

** Bovenstaande figuur is gebaseerd op de stand per 31 mei 2022

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking

Bijlagen

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Bijlagen

In de eerste bijlage beschrijven we de uitkomsten van de werkzaamheden ten aanzien van de WNT-verantwoording. Vervolgens lichten we de materialiteit toe. In de derde bijlage geven we een update over de verplichte communicatie. Tot slot benoemen we de verantwoordelijkheden met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

09



- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Wet normering topinkomens

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Geen controlebevindingen in de WNT-verantwoording 2021

Als onderdeel van onze controle hebben wij de nalevering van de Wet normering topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet is de directeur/secretaris aangewezen als topfunctionaris. De bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: <https://www.topinkomens.nl>

Bijlage Wet normering topinkomens (WNT)



U heeft drie topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2021, namelijk de voormalig en plaatsvervangend directeur/secretaris en de huidige directeur/secretaris.



De topfunctionaris is/was in loondienst.



U heeft in 2021 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

De WNT is in 2021 beperkt gewijzigd

In 2021 is er voor de WNT weinig gewijzigd ten opzichte van 2020. Wel zijn de bedragen geïndexeerd op basis van de loonontwikkeling in de sector overheid. De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €201.000 in 2020 naar €209.000 in 2021.

De aandachtspunten voor de WNT-verantwoording 2021 uitgelicht

Daarnaast waren de volgende aandachtspunten mogelijk relevant voor de WNT-verantwoording 2021:

- Als één van de topfunctionarissen ook nog een bezoldiging op andere gronden dan de topfunctie krijgt, dan had er mogelijk een extra overzicht in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor Omgevingsdienst Haaglanden is dit niet van toepassing gebleken.
- Als de gemeente niet-topfunctionarissen in dienstbetrekking zou hebben die in 2021 méér bezoldiging ontvingen dan hun deeltijdfactor x €209.000, dan had deze (op functie) als 'overige functionarissen' in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor Omgevingsdienst Haaglanden is dit niet van toepassing gebleken.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Materialiteit

De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

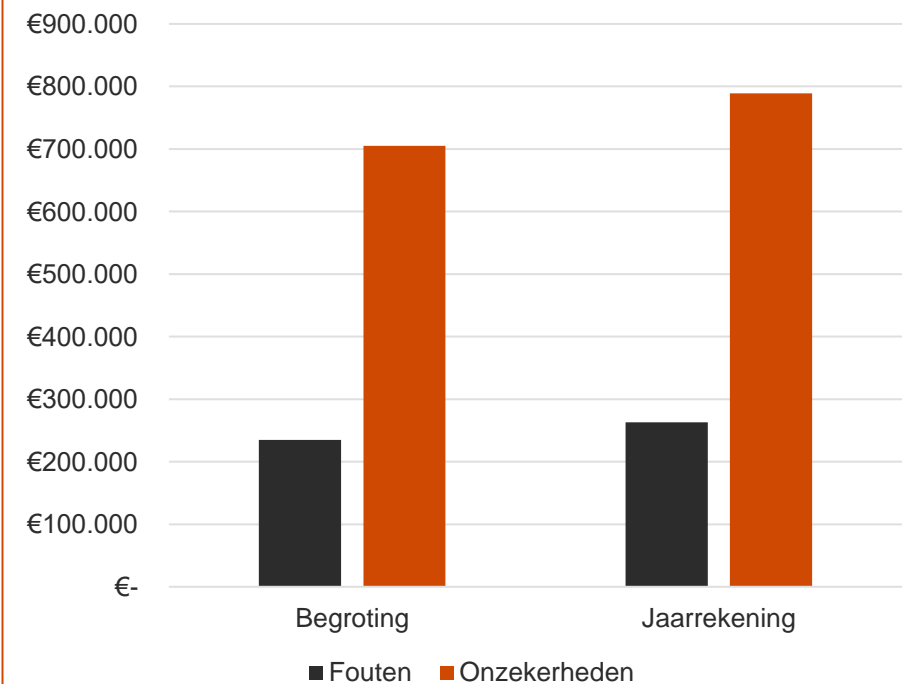
De gehanteerde materialiteit is €263.000

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’ in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties betreft de totale werkelijke kosten van de gemeenschappelijke regeling, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves. Materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van €235.000. De materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, hoger zijn dan in de programmabegroting op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar €263.000.

Ontwikkeling van de materialiteit



Figuur X

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Communicatie**
- Verantwoordelijkheden

Communicatie

Update over onze communicatie met u

Vereiste communicatie op grond van controlestandaarden	Opdrachtbrief	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant	●	
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle		●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●
Niet naleven van wet- en regelgeving		●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van de directeur/secretaris		●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.		●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het dagelijks bestuur		●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces		●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen		●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's		●

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden**

Verantwoordelijkheden (1)

Overzicht van verantwoordelijkheden van het dagelijks en algemeen bestuur met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de gemeenschappelijke regeling en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, en gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdingsprogramma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de gemeenschappelijke regeling integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de gemeenschappelijke regeling worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met toezicht (het algemeen bestuur) bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste *tone at the top*;
- het waarborgen dat het seniormanagement en dagelijks en algemeen bestuur passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van investeerders, medewerkers en andere belanghebbenden;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het algemeen bestuur wordt gebracht;
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het dagelijks bestuur op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen en tussen ondernemingen binnen de groep.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Bedrijfsvoering
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden**

Verantwoordelijkheden (2)

Overzicht van verantwoordelijkheden van ons als accountant met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant bestaat uit:

- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten.
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de gemeenschappelijke regeling, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;
- het evalueren van het proces dat het management hanteert voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het evalueren van iedere fraude door het seniormanagement en het effect op de beheersingsomgeving;
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In de context van onze controle van de jaarrekening zijn onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving als volgt:

- het vaststellen en beoordelen van het risico van materiële onjuistheden in de jaarrekening als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de beoordeelde risico's van materiële onjuistheden als gevolg van fraude, door een gepaste controleaanpak te ontwerpen en te implementeren;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de naleving van de bepalingen van die wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt erkend dat ze directe gevolgen hebben voor de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening; en
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.